

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดการแข่งขันเพื่อชิงความได้เปรียบในทุกๆ ด้าน หากประเทศใดบุคลากรรู้ไม่เท่าทัน ผลกระทบของความไม่สงบสุขในการดำเนินชีวิตจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศไทยได้พยายามพัฒนาบุคลากรให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตาม แต่ผลที่ออกมาถือว่าได้อีกระดับหนึ่ง ยังคงไม่เท่าทันประเทศที่เจริญแล้ว (เชาวเลิศ เลิศขโลพาร, 2543, หน้า 48)

สาเหตุที่การพัฒนาบุคลากรของชาติยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายนั้น คนไทยไม่มีศักยภาพ เพียงแต่ว่าสื่อ แหล่งการเรียนรู้และกระบวนการที่จะสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องของประเทศไทย ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทำให้เจตคติในการแสวงหาความรู้ยังเป็นเรื่องแบบเดิมๆ คือ หาความรู้จากตำราเรียน หรือเรียนรู้เฉพาะในสถานศึกษาเป็นหลัก (กิดานันท์ มลิทอง, 2543, หน้า 34)

ภาครัฐพยายามแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษา เพื่อจะพัฒนาให้นักเรียนให้ไปสู่เป้าหมาย คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้มากนัก โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่กับการท่องจำตำราเรียน เพื่อเป้าหมายในการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย หรือเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ ทำให้การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตยังไม่ผลบังคับใช้ (กลิ่น สระทองเนียม, 2548, หน้า 26)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตราที่ 25 ให้มีการส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและ

นันทนาการ และหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กล่าวว่าให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตสื่อ และผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 14-15)

สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สื่อการศึกษา ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ครูสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญได้ง่ายกว่าการสอนบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว สื่อการศึกษาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะค้นคว้า ทำทหาย แข่งขันกับเวลา กระตุ้นความคิดจินตนาการ และสร้างสรรค์ชิ้นงานที่แท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546, หน้า 29) สื่อเปรียบเสมือนตัวกลางที่ช่วยในการสื่อสาร ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนตามที่ครูต้องการ ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น และเร็วขึ้น (กิดานันท์ มลิทอง, 2540, หน้า 79) เป็นที่ยอมรับกันว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก (Len S. Powell, 1969 อ้างถึงใน วรรณพงษ์ ศิริเจียรนัย, 2545, หน้า 3) ได้สรุปคุณค่าของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนทำให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และยังสามารถแสดงความหมายของความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของการดำเนินงานแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาการศึกษา โดยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้จะมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการสื่อการเรียนการสอนทั้งครูและนักเรียน และเป็นแหล่งให้การฝึกอบรมครูในด้านเทคนิคการผลิตสื่อ การใช้สื่อ การเก็บบำรุงรักษาสื่อ ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษา วัดและประเมินผลเกี่ยวกับสื่อในรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่ครูต้องการอย่างแท้จริง (นิภาพร ปาระแก้ว, 2542, หน้า 68)

ฉะนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จัดหาสื่อ แหล่งการเรียนรู้ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นสื่อ แหล่งความรู้ และจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด (สุวารี เทพการุณ, 2543, หน้า 49)

นอกจากนี้ การจัดการศึกษายังมีสิ่งที่จะต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ ของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มฯ ปัจจัยด้านนโยบายของโรงเรียน ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยด้านงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 65)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาระดับการส่งเสริม และระดับอุปสรรคของปัจจัยการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริม และระดับอุปสรรคของปัจจัย การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก จำนวน 650 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 242 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ทั้ง 4 อำเภอ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ตามตารางของ เกรจซีและมอร์แกน (Kregcie and Morgan, 1970, pp.607-608) และดำเนินการสุ่มแบบชั้น (Stratified Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

ปัจจัยที่เป็นที่ส่งเสริมและปัจจัยที่อุปสรรคการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของครูผู้สอน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1. ด้านการได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มฯ
- 2.2. ด้านนโยบายของโรงเรียน
- 2.3. ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร
- 2.4. ด้านวัสดุอุปกรณ์
- 2.5. ด้านงบประมาณ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย เดือน พฤษภาคม – กันยายน 2553

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับการส่งเสริมและระดับอุปสรรค ของปัจจัยการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาภาพรวมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ที่มีต่อการส่งเสริมและอุปสรรคของปัจจัยการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ใน 5 ด้าน คือ ด้านการได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มฯ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อ หมายถึง ตัวกลางที่เชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจระหว่างสารที่ผู้สอนส่งไปให้ผู้เรียน ซึ่งหมายถึงสื่อวัสดุ เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ สื่ออุปกรณ์ เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และสื่อประสม เช่น สไลด์ประกอบการเรียนการสอน บทเรียน โปรแกรม ฯลฯ

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ บุคคล ชุมชน วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น อาชีพของคนในท้องถิ่น และสื่อนวัตกรรมทางเทคโนโลยี อันได้แก่ หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ เอกสาร จุลสาร ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เกมสื่คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และถ่ายทอดคุณค่าองค์ความรู้แก่เยาวชนในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้

ปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ การสนับสนุนในการนำสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการได้รับการนิเทศ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ และด้านเวลา

ด้านการได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มฯ หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งผู้นิเทศจะต้องมีผู้คอยแนะนำ ช่วยเหลือ รวมทั้ง สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศได้นำสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

ด้านนโยบายของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมให้ครูผู้สอน มีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อ ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้มาประกอบในการจัดการเรียน การสอน

ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร หมายถึง การให้การสนับสนุน ส่งเสริมการจัดตั้ง อำนวยความสะดวกในการผลิต จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มี คุณภาพ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุสิ้นเปลืองที่นำไปให้เกิดสื่อการเรียนการสอนที่ต้องการ ด้านงบประมาณ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการจัดหาและจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และ การส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญหา ข้อขัดข้อง หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการนำสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการได้รับการนิเทศจากผู้บริหาร/หัวหน้ากลุ่มฯ ด้านนโยบายของ โรงเรียน ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ปีการศึกษา 2553 จำนวน 11 โรงเรียน

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 7 จังหวัดนครนายก ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนครนายกวิทยาคม โรงเรียนนวมราชานุสรณ์ โรงเรียนเมืองนครนายก โรงเรียนปิยะชาติ พัฒนาฯ โรงเรียนมัธยมศรีจุฬา โรงเรียนปากพลีวิทยาคาร โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” โรงเรียนเขาเพิ่มนารีผลวิทยา โรงเรียนเลขธรรมกิตติ์วิทยา โรงเรียนองครักษ์ และโรงเรียน ภีทรพิทยาคาร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับประกอบการวางแผนที่จะส่งเสริมพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงการส่งเสริม และข้อมูลที่เป็นอุปสรรคการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน